

Socialutskottets betänkande

2024/25:SoU28

Begränsad tillgång till lustgas

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till en ny lag om lustgas och till ändring i inregränslagen.

Syftet med den nya lagen är att motverka användning av lustgas som berusningsmedel. Lustgas ska inte få säljas eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet om det finns särskild anledning att anta att lustgasen ska användas som berusningsmedel. Högst 18 gram lustgas ska få säljas eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet till en privatperson per tillfälle. Försäljningen eller utlämnandet ska få avse högst två behållare som rymmer högst 9 gram lustgas per behållare. Lustgas ska inte få säljas eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet till en person som inte har fyllt 18 år. Även införsel av lustgas regleras. Lustgas ska inte få marknadsföras i strid med de förbud och begränsningar som slås fast i lagen.

Den som vill bedriva detaljhandel med lustgas ska anmäla försäljningen till Folkhälsomyndigheten. Folkhälsomyndigheten ska utöva tillsyn över majoriteten av bestämmelserna i den nya lagen och de föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet säljer lustgas i strid med bestämmelserna i lagen ska dömas för olovlig hantering av lustgas till böter eller fängelse i högst sex månader.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 2025. Detaljhandel med lustgas ska få bedrivas fram till den 1 september 2025 utan att en anmälan gjorts.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandet.

I betänkandet finns en reservation (SD).

Behandlade förslag

Proposition 2024/25:127 Begränsad tillgång till lustgas.

Ett yrkande i en följdmotion.

Innehållsförteckning

- Utskottets förslag till riksdagsbeslut3
- Redogörelse för ärendet4
- Utskottets överväganden.....5
 - Inledning.....5
 - Regeringens lagförslag5
 - Utskottets ställningstagande.....6
 - Undantag för motorföreningar.....6
 - Utskottets ställningstagande.....7
- Reservation8
 - Undantag för motorföreningar, punkt 2 (SD)8
- Bilaga 1*
- Förteckning över behandlade förslag.....9
 - Propositionen9
 - Följdmotionen9
- Bilaga 2*
- Regeringens lagförslag10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om lustgas,
2. lag om ändring i inregränslagen (1996:701).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2024/25:127 punkterna 1 och 2.

2. Undantag för motorföreningar

Riksdagen avslår motion

2024/25:3397 av Leonid Yurkovskiy m.fl. (SD).

Reservation (SD)

Stockholm den 22 maj 2025

På socialutskottets vägnar

Christian Carlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Christian Carlsson (KD), Fredrik Lundh Sammeli (S), Jessica Stegrud (SD), Johan Hultberg (M), Karin Sundin (S), Carita Boulwén (SD), Mikael Dahlgvist (S), Jesper Skalberg Karlsson (M), Anna Vikström (S), Leonid Yurkovskiy (SD), Gustaf Lantz (S), Malin Höglund (M), Christofer Bergenblock (C), Mona Olin (SD), Nils Seye Larsen (MP), Maj Karlsson (V) och Jakob Olofsgård (L).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2024/25:127 Begränsad tillgång till lustgas och ett yrkande i en följdmotion. Regeringens förslag till riksdagsbeslut och förslaget i motionen finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

Utskottets överväganden

Inledning

Betänkandet är disponerat så att utskottet inleder med att behandla regeringens lagförslag. Därefter behandlas en motion som innehåller förslag på ett tillkännagivande till regeringen.

Regeringens lagförslag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till en ny lag om lustgas och till ändring i inregränslagen. Syftet med lagen är att motverka användning av lustgas som berusningsmedel.

Propositionen

Regeringen föreslår att det ska införas en ny lag om lustgas. Syftet med lagen ska vara att motverka användning av lustgas som berusningsmedel. Lustgas ska inte få säljas eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet om det finns särskild anledning att anta att lustgasen ska användas som berusningsmedel. Högst 18 gram lustgas ska få säljas eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet till en privatperson per tillfälle. Försäljningen eller utlämnandet ska få avse högst två behållare som rymmer högst 9 gram lustgas per behållare. Lustgas ska inte få säljas eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet till den som inte har fyllt 18 år. Lustgas ska inte få föras in i landet av den som inte har fyllt 18 år. Marknadsföring av lustgas i strid med de förbud och begränsningar som följer av den nya lagen om lustgas ska vara förbjuden.

Regeringen föreslår vidare att detaljhandel med lustgas endast ska få bedrivas efter att försäljningen anmälts till Folkhälsomyndigheten. Folkhälsomyndigheten ska utöva tillsyn över majoriteten av bestämmelserna i den nya lagen och de föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Av regeringens förslag framgår också att den som uppsåtligt eller av oaktsamhet säljer eller lämnar ut lustgas i strid med bestämmelserna om försäljning och utlämnande av lustgas som berusningsmedel, mängdbegränsning eller ålderskrav ska dömas för olovlig hantering av lustgas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den nya lagen om lustgas och ändringen i inregränslagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2025. Detaljhandel med lustgas ska få bedrivas fram till den 1 september 2025 utan att en anmälan om försäljningen gjorts.

Utskottets ställningstagande

Det har inte väckts någon motion som går emot att riksdagen nu antar regeringens lagförslag. Utskottet anser att riksdagen av de skäl som anförs i propositionen bör anta regeringens lagförslag.

Undantag för motorföreningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om undantag för motorföreningar.

Jämför reservationen (SD).

Propositionen

Som framgår ovan föreslår regeringen att högst 18 gram lustgas ska få säljas eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet till en privatperson per tillfälle. Försäljningen eller utlämnandet ska få avse högst två behållare som rymmer högst 9 gram lustgas per behållare. Vidare framgår det av propositionen att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om undantag från mängdbegränsningen vid försäljning, utlämnande och införsel samt skyldigheten att kontrollera att mottagaren är näringsidkare.

Det kan enligt regeringen finnas legitima användningsområden där en privatperson har ett behov av större behållare av lustgas än vad mängdbegränsningen tillåter. Ett exempel är inom motorsporten där lustgas används för att öka motoreffekten inom vissa grenar, t.ex. dragracing eller drifting, och där större tuber lustgas används. Fordonen kan inte användas för tävling utan lustgas. Det finns flera aktörer som är berörda av reglering som påverkar motorsporten genom att de utfärdar tävlingslicenser kopplade till personnummer för de individer som tävlar i de grenar inom motorsport där lustgas används i fordonen. Enligt uppgifter från Svenska Bilsportförbundet och Svenska Motorsportförbundet är de på väg att ytterligare skärpa sina reglementen genom att införa ett särskilt licenssystem för lustgasanvändning som endast kan utfärdas till en utövare som är medlem i något av förbunden och som har beviljats tävlingslicens. Skäl som enligt regeringen kan tala för att medge undantag för motorsporten är att användningsområdet är begränsat till en mycket liten grupp människor och att användningen är strikt reglerad genom motorsportens egna reglementen. Mot att tillåta ett undantag talar den mängd lustgas i stora behållare som kommer att användas. Utifrån ett folkhälsoperspektiv är det inte önskvärt att stora behållare med lustgas kommer i omlopp bland privatpersoner. Det finns alltid en risk att de därigenom kommer i orätta händer och används för berusning.

Regeringen anför vidare att användning av lustgas har stor betydelse för delar av motorsporten. Det rör sig om en tydligt avgränsad grupp licensierade individer. Genom pågående arbete kring ett särskilt licenssystem för hantering av lustgas kommer denna grupp individer att bli ytterligare begränsad. Mot den bakgrunden, samt under förutsättning att ett fungerande särskilt licenssystem för hantering av lustgas finns på plats, bedömer regeringen att det finns skäl att göra det möjligt att medge undantag från mängdbegränsningen för motorsporten. Det är därutöver inte helt uteslutet att det kan uppkomma behov av att tillåta undantag från mängdbegränsningen även i andra fall. Det bör därför införas en möjlighet att göra sådana undantag.

Undantag från mängdbegränsningen kan behöva ändras och förtydligas över tid och kan också behöva vara detaljerade. Sådana bestämmelser lämpar sig därför bäst för reglering på lägre föreskriftsnivå, dvs. i förordning eller myndighetsföreskrifter. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför ges möjlighet att meddela föreskrifter om undantag från mängdbegränsningen vid försäljning, utlämnande och införsel.

Motionen

I kommittémotion 2024/25:3397 av Leonid Yurkovskiy m.fl. (SD) föreslås ett tillkännagivande om att göra undantag för motorföreningar i lagförslaget. Motionärerna anser att rimliga undantag bör göras och föreslår därför att föreningar med motorinriktning ska ges undantag i lagen och tillåtas inhandla lustgas. Förutsättningarna för ett sådant undantag kan specificeras i de föreskrifter som meddelas i anslutning till lagen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att regeringen föreslår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om undantag från mängdbegränsningen vid försäljning, utlämnande och införsel samt skyldigheten att kontrollera att mottagaren är näringsidkare. Undantag från mängdbegränsningen kan enligt regeringen behöva ändras och förtydligas över tid och kan också behöva vara detaljerade. Sådana bestämmelser lämpar sig därför bäst för reglering på lägre föreskriftsnivå, dvs. i förordning eller myndighetsföreskrifter. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför ges möjlighet att meddela föreskrifter om undantag från mängdbegränsningen vid försäljning, utlämnande och införsel. Utskottet instämmer i regeringens bedömning. Mot denna bakgrund finns det enligt utskottet inte skäl att föreslå någon åtgärd när det gäller frågan om undantag för motorföreningar. Motionen bör därmed avslås.

Reservation

Undantag för motorföreningar, punkt 2 (SD)

av Jessica Stegrud (SD), Carita Boulwén (SD), Leonid Yurkovskiy (SD) och Mona Olin (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:3397 av Leonid Yurkovskiy m.fl. (SD).

Ställningstagande

Vi anser att regeringen bör se över frågan om att göra undantag för motorföreningar i lagförslaget. Vi anser att rimliga undantag bör göras och föreslår därför att föreningar med motorinriktning ska ges undantag i lagen och tillåtas inhandla lustgas. Förutsättningarna för ett sådant undantag kan specificeras i de föreskrifter som meddelas i anslutning till lagen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2024/25:127 Begränsad tillgång till lustgas:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om lustgas.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i inregränslagen (1996:701).

Följdmotionen

2024/25:3397 av Leonid Yurkovskiy m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra undantag för motorföreningar i lagförslaget och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om lustgas

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens innehåll och syfte

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om försäljning, införsel och marknadsföring av lustgas.

2 § Lagen syftar till att motverka användning av lustgas som berusningsmedel.

Förhållandet till annan lagstiftning

3 § Denna lag ska inte tillämpas på lustgas som omfattas av läkemedelslagen (2015:315).

Förbud mot försäljning av lustgas som berusningsmedel

4 § Lustgas får inte säljas eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet om det finns särskild anledning att anta att lustgasen ska användas som berusningsmedel.

Vid bedömningen av om det finns särskild anledning att anta att lustgasen ska användas som berusningsmedel ska bland annat beaktas på vilket sätt och i vilket sammanhang som försäljningen eller utlämnandet sker.

Mängdbegränsning

5 § Högst 18 gram lustgas får säljas eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet till en privatperson per tillfälle. Försäljningen eller utlämnandet får avse högst två behållare som rymmer högst 9 gram lustgas per behållare.

Den som lämnar ut lustgas utöver mängdbegränsningen ska förvissa sig om att mottagaren är näringsidkare. Lustgas ska tillhandahållas på ett sådant sätt att det går att kontrollera om mottagaren är näringsidkare.

Ålderskrav

6 § Lustgas får inte säljas eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet till den som inte har fyllt 18 år.

Den som lämnar ut lustgas ska förvissa sig om att mottagaren har uppnått den ålder som anges i första stycket. Lustgas ska tillhandahållas på ett sådant sätt att det går att kontrollera mottagarens ålder.

Införsel

7 § Lustgas får föras in i landet endast av den som har fyllt 18 år. En privatperson får per tillfälle föra in högst 18 gram lustgas i högst två behållare som rymmer högst 9 gram lustgas per behållare.

Marknadsföring

8 § Det är förbjudet att marknadsföra lustgas i strid med de förbud och begränsningar som följer av 4–7 §§.

Anmälan om försäljning och egenkontroll

9 § Detaljhandel med lustgas får bedrivas endast efter att försäljningen anmälts till Folkhälsomyndigheten.

10 § Den som bedriver detaljhandel med lustgas ska utöva egenkontroll över försäljningen och hanteringen i övrigt av lustgasen och ha ett för verksamheten lämpligt egenkontrollprogram.

Till anmälan om försäljning enligt 9 § ska egenkontrollprogrammet och de övriga uppgifter som behövs för Folkhälsomyndighetens tillsyn bifogas. Ändrade förhållanden i fråga om innehållet i egenkontrollprogrammet eller övriga uppgifter i anmälan ska utan dröjsmål anmälas till Folkhälsomyndigheten.

Tillsyn

11 § Med undantag för vad som anges i 12 § utövar Folkhälsomyndigheten tillsyn över att denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen följs.

12 § Konsumentverket utövar tillsyn över att 8 § följs när det gäller marknadsföring mot konsumenter.

Vid Konsumentverkets tillsyn tillämpas bestämmelserna i marknadsföringslagen (2008:486). En marknadsföringsåtgärd som strider mot denna lag ska, vid tillämpningen av 5, 23 och 26 §§ marknadsföringslagen, anses vara otillbörlig.

Befogenheter

13 § Folkhälsomyndigheten får i sin tillsynsverksamhet meddela de förelägganden som behövs för att denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen ska följas.

Ett sådant föreläggande får förenas med vite. Vitet får inte omvandlas till fängelse.

14 § Vid allvarliga eller upprepade överträdelser av denna lag får Folkhälsomyndigheten förbjuda den som bedriver detaljhandel med lustgas att fortsätta försäljningen eller, om förbud får anses vara en alltför ingripande åtgärd, meddela varning.

Ett beslut om förbud att fortsätta försäljningen gäller omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

Ett förbud får meddelas för en tid av högst sex månader.

Upplysningar och tillträde

15 § Folkhälsomyndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar, handlingar, varuprover och liknande som behövs för myndighetens tillsyn enligt denna lag.

16 § För att fullgöra sina uppgifter enligt denna lag har Folkhälsomyndigheten rätt att få tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen som används i verksamheter som omfattas av lagen och får där göra undersökningar och ta prover. För uttagna prover betalas inte ersättning.

17 § Polismyndigheten ska på begäran av Folkhälsomyndigheten lämna den hjälp som behövs för att Folkhälsomyndigheten ska kunna få sådant tillträde som avses i 16 §.

En begäran enligt första stycket får göras endast om

1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att en polismans särskilda befogenheter enligt 10 § polislagen (1984:387) behöver tillgripas, eller
2. det annars finns synnerliga skäl.

Kontrollköp

18 § Folkhälsomyndigheten får genomföra kontrollköp i syfte att ge underlag för en dialog mellan myndigheten och den som säljer lustgas om skyldigheten att förvissa sig om att mottagaren har fyllt 18 år.

Vid ett sådant köp får Folkhälsomyndigheten endast anlita en person som har fyllt 18 år.

Ett kontrollköp får genomföras utan att säljaren underrättas i förväg om kontrollköpet. Folkhälsomyndigheten ska snarast efter ett genomfört kontrollköp underrätta säljaren om kontrollköpet.

Vad som framkommit genom kontrollköp får inte utgöra grund för Folkhälsomyndigheten att meddela föreläggande, förbud eller varning enligt 13 eller 14 §.

Underrättelser

19 § Om en kommun i sin verksamhet får kännedom om något som kan ha betydelse för Folkhälsomyndighetens tillsyn ska kommunen underrätta Folkhälsomyndigheten om detta.

20 § Om Folkhälsomyndigheten i sin verksamhet får kännedom om marknadsföring mot konsumenter som strider mot denna lag ska Folkhälsomyndigheten underrätta Konsumentverket om detta.

Avgifter

21 § Folkhälsomyndigheten får ta ut avgifter för sin tillsyn av den som bedriver detaljhandel med lustgas.

Folkhälsomyndigheten får ta ut en avgift för den anmälan om försäljning som ska ske enligt 9 §.

Överklagande

22 § Beslut enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Straffbestämmelser

23 § För *olovlig hantering av lustgas* döms till böter eller fängelse i högst sex månader den som uppsåtligen eller av oaksamhet

1. säljer eller lämnar ut lustgas i strid med 4 §,
 2. säljer eller lämnar ut lustgas i större mängd än vad som föreskrivs i 5 §,
 3. säljer eller lämnar ut lustgas till den som inte uppnått föreskriven ålder enligt 6 §,
 4. bedriver detaljhandel med lustgas utan att först ha anmält försäljningen enligt 9 §, eller
 5. säljer lustgas i strid med ett meddelat försäljningsförbud enligt 14 §.
- Om gärningen är ringa, ska den inte medföra ansvar.

24 § Den som har överträtt ett vitesföreläggande ska inte dömas till ansvar enligt denna lag för den eller de gärningar som omfattas av föreläggandet.

25 § Bestämmelser om ansvar för olovlig införsel av lustgas finns i lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Bemyndiganden

26 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. undantag från mängdbegränsningen enligt 5 § första stycket och 7 §,
2. skyldigheten att kontrollera att mottagaren är näringsidkare enligt 5 § andra stycket,
3. hur anmälan av detaljhandel med lustgas ska göras enligt 9 § och vad anmälan ska innehålla,
4. utformningen av egenkontrollprogrammet enligt 10 §,
5. genomförandet av kontrollköp enligt 18 §, och
6. storleken på och betalningen av de avgifter som Folkhälsomyndigheten får ta ut enligt 21 §.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.
 2. Detaljhandel med lustgas får bedrivas fram till den 1 september 2025 utan att en anmälan enligt 9 § gjorts.

2 Förslag till lag om ändring i inregränslagen (1996:701)

Härigenom föreskrivs att 2 § inregränslagen (1996:701)¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §²

Lagen är tillämplig endast på följande varor:

1. krigsmateriel som avses i lagen (1992:1300) om krigsmateriel, och produkter som avses i lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd,

2. narkotika som avses i narkotikastrafflagen (1968:64),

3. skjutvapen, ammunition och ljuddämpare som avses i vapenlagen (1996:67) samt sådana vapen och andra föremål som anges i 1 kap. 3 § samma lag,

4. injektionssprutor och kanyler,

5. dopningsmedel som avses i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel,

6. springstiletter, springknivar, knogjärn, kaststjärnor, riv- eller nithandskar, batonger, karatepinnar, blydagg, spikklubb, och liknande,

7. kulturföremål som avses i 5 kap. kulturmiljölagen (1988:950),

8. hundar och katter för annat ändamål än handel,

9. spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker, teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat enligt alkohollagen (2010:1622), tobaksvaror och elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare vid kontroll av åldersgränsen i 5 kap. 19 § lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter samt tobaksfria nikotinprodukter vid kontroll av åldersgränsen i 21 § lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter,

9. spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker, teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat enligt alkohollagen (2010:1622), tobaksvaror och elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare vid kontroll av åldersgränsen i 5 kap. 19 § lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter, tobaksfria nikotinprodukter vid kontroll av åldersgränsen i 21 § lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter *samt lustgas vid kontroll av mängdbegränsningen och åldersgränsen i 7 § lagen (2025:000) om lustgas,*

10. nötkreatur, svin, får, getter, fjäderfä, fisk och reptiler,

11. andra djur än sådana som anges ovan och produkter av djur, om det finns särskild anledning att misstänka att smittsam sjukdom förekommer, att djuret eller djurprodukten på annat sätt utgör en allvarlig hälsorisk för människor eller djur, att medföljande dokument är ofullständiga eller felaktiga, att erforderliga dokument saknas eller att de villkor som i övrigt gäller för införseln inte är uppfyllda,

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2024:733.

² Senaste lydelse 2024:733.

12. barnpornografi enligt lagen (1998:1443) om förbud mot införsel och utförsel av barnpornografi,

13. varor som avses i lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor,

14. sprängämnesprekursorer enligt artikel 5.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1148 av den 20 juni 2019 om saluföring och användning av sprängämnesprekursorer, om ändring av förordning (EG) nr 1907/2006 och om upphävande av förordning (EU) nr 98/2013, i den ursprungliga lydelsen, och 3 § lagen (2014:799) om sprängämnesprekursorer, och

15. explosiva varor som avses i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2025.